

Kavram Haritalarının Türkçe Dersinin Öğretiminde Öğrenci Başarısına Etkisiyle İlgili Öğrenci Görüşleri*

*Faruk Polatcan***

Özet

Kavram haritaları, üretme ve örgütleme tekniği olarak karmaşık ve farklı bilgilerin anlamlı ve tutarlı bir yapıda sunulmasına yardım eden bir stratejidir.

Bu araştırmanın amacı, kavram haritalarıyla dil bilgisi öğretiminin ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin başarılarına etkisini değerlendirmektir. Araştırma, Erzurum iline bağlı Pasinler İbrahim Hakkı Ortaokulunun 6/B şubesinde yürütülmüştür. Çalışmada; *isimler, sıfatlar, hâl ekleri ve iyelik ekleri* konuları seçilmiştir. Araştırmada Kişisel Bilgi formu ve Kavram Haritalarına İlişkin Görüş Belirleme Anketi veri toplama aracı kullanılmıştır. Bu araçların yapılandırmacı yaklaşıma ve dil bilgisi öğretimi ilkelerine uygun olmasına araştırmacı tarafından dikkat edilerek kavram haritaları hazırlanmıştır. Verilerin analizinde frekans, yüzde, Mann-Whitney Kruskal Wallis kullanılmıştır.

Çalışmada, kavram haritalarıyla dil bilgisi öğretiminin geleneksel öğretime göre başarıyı daha fazla artırdığı ve öğrencilerin yönetime karşı olumlu görüş belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Kavram, kavram haritaları, Türkçe öğretimi.

Concept Maps in the Teaching of Turkish Course Impact on Student Achievement Student Opinions Facts

Abstract

Concept maps as a technique of producing and organizing complex and different information to be presented in a meaningful and consistent structure is a strategy that helps.

The aim of this research is to evaluate the effect of teaching grammar with concept maps on the 6th grade success. The research is executed 6/B grade in İbrahim Hakkı Secondary School in Erzurum. In the research "nouns, adjectives, state supplements, possessive suffixes" subjects were chosen as a sample. In the research data were gathered with Personal Information Form, An Opinion Determination Questionnaire about Concept Maps. Data were evaluated with *frequency, percent* and *Mann Whitney U, Kruskal Wallis, Wilcoxon analysis*.

At the end of the research; instead of traditional teaching, teaching grammar with concept maps increased success much more and student's positive approach towards the methods was reached.

Key Words: Concept, concept maps. Teaching of Turkish.

* Bu çalışma 6. Sınıflarda Kavram Haritalarıyla Dil Bilgisi Öğretiminin Başarıya Etkisi adlı yüksek lisans tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

** Türkçe Öğretmeni. Milli Eğitim Bakanlığı. Erzurum. e-posta: farukpolatcan@gmail.com.

Giriş

“Dil, kültür ve medeniyetin gelişiminden insanların günlük hayatındaki problemlerinin çözümüne kadar her alanda önemli fonksiyonlara sahip bir iletişim aracıdır” (Özbay, 2006:2).

Millet olmanın önemli unsurlarından biri dildir. “Dil, duygu ve düşünceyi insana aktaran bir vasıta olduğu için, insan topluluklarını bir yığın ve kitle olmaktan kurtararak aralarında duygu ve düşünce birliği bir cemiyet, yani millet hâline getirir” (Kaplan, 1985: 8).

İnsanlar maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılamak için birbirleriyle iletişim kurarlar. Bunun etkili yöntemi dildir. “İnsanlar arasında karşılıklı haberleşme aracı olarak kullanılan; duygu, düşünce ve isteklerin ses, şekil ve anlam bakımından her toplumun kendi değer yargılarına göre şekillenmiş ortak kuralların yardımı ile başkalarına aktarılmasını sağlayan, seslerden örülü çok yönlü ve gelişmiş bir dizgedir” (Korkmaz, 2003: 85).

Dil sosyal bir olgu olduğundan doğal ortamlarda edinilir. Bu nedenle dil öğrenimiyle ilgili etkinliklerin gerçek yaşamla ilişkisi kurulmalıdır. “Dil, düşünce, duygu ve isteklerin bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan çok yönlü, çok gelişmiş bir dizgedir” (Aksan, 2003: 57). Dil bunun yanı sıra insanların tavır ve davranışlarını da etkiler. “Dil öğrenimi insanları yaşamın çeşitli durumlarına hazırladığı gibi onlara yeni davranışlar da kazandırır. Söz gelişi insanların birbirlerine emir vermeleri, sevgi ve kırgınlıklarını söylemeleri, dostluklar ve bu duyguyu anlatma biçimleri öğrenilen dilin gereği olarak ortaya çıkmaktadır” (Gündüz 2005: 21).

Dil eğitimi ve okuma-yazma öğretimi üzerine yapılan tartışmalar ile bunlar üzerine sürdürülen çalışmalar, bu alanlarda verilen eğitim öğretimin yetersizliğini ortaya koymaktadır. Bilim adamları, araştırmacılar yaptıkları çalışmalarla ilköğretim okullarında uygulanan dil eğitimi ve okuma-yazma öğretimi programlarının, öğrencilerin duyuşsal ve bilişsel ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde olmadığı görüşünü ileri sürmüşlerdir” (Kılıç, 2005: 82).

Dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan bir araçtır. Dil eğitimi ve okuma-yazma öğretimi üzerine yapılan tartışmalar ve bunlar üzerine sürdürülen çalışmalar, bu alanlarda verilen eğitim ve öğretimin yetersizliğini ortaya koymaktadır. “Dil, kültür ve medeniyetin gelişiminden insanların günlük hayatındaki problemlerinin çözümüne kadar her alanda önemli fonksiyonlara sahip bir iletişim aracıdır” (Özbay, 2006: 2). “Bilim adamları, araştırmacılar yaptıkları çalışmalarla ilköğretim okullarında uygulanan dil eğitimi ve okuma-yazma öğretimi programlarının, öğrencilerin duyuşsal ve bilişsel ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde olmadığı görüşünü ileri sürmüşlerdir” (Kılıç, 2005: 82).

Kavram Haritalarının Türkçe Dersinin Öğretiminde Öğrenci Başarısına Etkisiyle İlgili Öğrenci Görüşleri

Millet olmanın önemli unsurlarından biri dildir. “Dil, duygu ve düşünceyi insana aktaran bir vasıta olduğu için, insan topluluklarını bir yığın ve kitle olmaktan kurtararak aralarında duygu ve düşünce birliği bir cemiyet, yani millet hâline getirir” (Kaplan, 1985: 8).

İnsanlar maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılamak için birbirleriyle iletişim kurarlar. Bunun etkili yöntemi dildir. “İnsanlar arasında karşılıklı haberleşme aracı olarak kullanılan; duygu, düşünce ve isteklerin ses, şekil ve anlam bakımından her toplumun kendi değer yargılarına göre şekillenmiş ortak kuralların yardımı ile başkalarına aktarılmasını sağlayan, seslerden örülü çok yönlü ve gelişmiş bir dizgedir” (Korkmaz, 2003: 85).

Dil sosyal bir olgu olduğundan doğal ortamlarda edinilir. Bu nedenle dil öğrenimiyle ilgili etkinliklerin gerçek yaşamla ilişkisi kurulmalıdır. “Dil, düşünce, duygu ve isteklerin bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan çok yönlü, çok gelişmiş bir dizgedir” (Aksan, 2003: 57). Dil bunun yanı sıra insanların tavır ve davranışlarını da etkiler. “Dil öğrenimi insanları yaşamın çeşitli durumlarına hazırladığı gibi onlara yeni davranışlar da kazandırır. Söz gelişi insanların birbirlerine emir vermeleri, sevgi ve kızgınlıklarını söylemeleri, dostluklar ve bu duyguyu anlatma biçimleri öğrenilen dilin gereği olarak ortaya çıkmaktadır” (Gündüz 2005: 21).

“Bir öğrencinin sıfat, edat veya fiilin tanımını ezbere bilmesinin ona hiçbir faydası yoktur. Önemli olan, öğrencinin Türkçeyi doğru, güzel ve etkili bir şekilde şuurdu olarak kullanmayı alışkanlık hâline getirmesi, okuduğu bir metinde veya dinlediği bir konuda işlenen fikir ve duyguyu kavrayıp sezebilmesi, ondan zevk alabilmesidir” (Özby 1997: 15).

Dil bilgisi konularını öğrencilere sevdirmek ve dil bilgisi konularını onlar için yararlı bir hâle dönüştürmek gerekir. Türkçe öğretmenleri, dil bilgisini öğretme sebeplerini bilmeli ve öğrenciye dilimizin kurallarını öğrenmesinin ona ne gibi fayda sağlayacağını açıklamalıdır. Dil bilgisi konuları, öğrencinin dil becerilerinin geliştirilmesinde bir etkinlik alanı olarak düşünölmeli, dil bilgisi dil becerilerine ulaşmada araç olmalıdır. “Önemli olan dil bilgisi kurallarının metinde bulunması değil, öğrencilerin bunları doğru kullanması, kullanırken dil becerisine kattığı değeri sezmeye, kendi dil yapısını oluştururken bunları bağlarıyla kullanabilmesidir” (Karadüz, 2007: 292).

Dil becerilerinin (okuma, yazma, konuşma, dinleme / izleme) gelişimi temelde iyi bir dil bilgisine dayanmaktadır. Bilgi olmadan becerinin belirli bir seviyenin üstünde gelişemeyeceği asla unutulmamalıdır. Bu nedenle öğrencilerin iyi bir dil becerisine sahip olmayı hedefleyen eğitim sistemi, öncelikle öğrencilere temel dil bilgisi kurallarını işlevsel biçimde kavratmakla işe başlamalıdır.

“Dil bilgisi; sesleri, sözcükleri, cümleleri inceler. Daha doğru, daha kusursuz düşünmemize yardımcı olur. Doğru konuşmamızda ve yazmamızda etkilidir. Bu yönleriyle dil bilgisi hepimizi çok yakından ilgilendiriyor” (Kavcar, Ferhan, Sever, 1997: 74).

Kalıcı ve etkin öğrenmeyi sağlamada öğretmenlerin sorumluluğu büyüktür. Çünkü günümüz eğitim ortamlarında öğretmenler kullandıkları öğretim yöntemleri ile etkin bir biçimde yer alırlar. Uzun yıllar boyunca uygulanan öğretmen merkezli eğitim ortamında öğrencinin pasif, kendine sunulanı tartışmasız kabul eden bir rolü bulunuyordu. Ancak zaman ilerledikçe bu yöntemin sakıncalı yönleri ortaya çıkmış ve yetersiz yönleri tespit edilmiştir. Çağımızda tam ve anlamlı öğrenmenin gerçekleşebilmesini sağlayacak birçok yeni öğretim strateji, yöntem ve tekniklerinin oluşturulmasını sağlamıştır. Bu gelişmeler neticesinde ortaya çıkan çağdaş öğretim biçimlerinden biri de kavram haritalarıdır.

Bilimsel araştırma bulgularına göre “insanlar okuduklarının %10’unu, işittiklerinin %20’sini, gördüklerinin %30’unu, hem görüp hem işittiklerinin %50’sini, söylediklerinin %70’ini ve yapıp söylediklerinin %90’ını hatırlamaktadırlar” (Çilenti, 1998: 36). Bu nedenle bir eğitim aracı ne kadar çok duyu organına hitap ederse o ölçüde etkili olmaktadır (Büyükkaragöz ve Çivi, 1997: 279). Bu hususta, kavram haritalarının öğrenme ortamlarına taşınması önemlidir.

Kavram haritaları, üretme ve örgütleme tekniği olarak karmaşık ve farklı bilgilerin anlamlı ve tutarlı bir yapıda sunulmasına yardım eden bir stratejidir. (Johnsen, Biegel ve Shafran, 2000). “Kavramlar ve onlar arasındaki ilişkileri görsel olarak çizimlerle ifade etmek, anlamlı öğrenmenin gerçekleşmesine yardımcı olmaktadır” (Yaman, 2006: 25).

Literatürde kavram haritalarının Türkçe derslerinde kullanımına ilişkin çalışmalar nicelik bakımından çok azdır. Kavram haritalarının Türkçe derslerindeki etkisi üzerine deneysel nitelikli çalışmalar az olsa da diğer disiplinlerde (fen eğitimi, matematik eğitimi, sosyal bilgiler eğitimi vb.) öğrencilerin başarı ve tutumlarına etkisiyle ilgili deneysel ve betimsel nitelikte araştırmalar bulunmaktadır.

Yaman (2006) ilköğretim 2. kademe Türkçe dil bilgisi derslerinde kavram haritaları tekniği kullanımının öğrenci başarısına etkisini belirlemek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın evrenini, 2005- 2006 öğretim yılında İstanbul ili Üsküdar ilçesinde sosyo-ekonomik düzeyleri farklı biri özel, diğeri devlet ilköğretim okulundaki 7. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Deniz (2003) tarafından yapılan “Lise 1 Coğrafya Derslerinde Kavram Haritalarının Başarıya Etkisi.” adlı çalışmada araştırmacı lise 1. sınıf coğrafya dersi akarsular konusunun öğretiminde kavram haritalarının öğrenci başarısına olan etkisini araştırmıştır. Araştırma sonucunda deney grubunda

Kavram Haritalarının Türkçe Dersinin Öğretiminde Öğrenci Başarısına Etkisiyle İlgili Öğrenci Görüşleri

kullanılan kavram haritası tekniğinin kontrol grubunda kullanılan düz anlatım yöntemine göre daha etkili olduğu tespit edilmiştir.

Tümen (2006)'da yaptığı çalışmada öğrencilerin kavram haritası geliştirmekte zorlandıklarını belirtmiştir. Bu yüzden, yabancı dil öğretiminde öğretmen yapımı kavram haritalarının kullanılmasının daha iyi olacağını söylemiştir. Ayrıca kavram haritaları sayesinde öğrencilerin derse katılımının arttığını ve tartışma ortamı oluşturduğu için öğrenmenin daha verimli gerçekleştiğini de tespit etmiştir.

Araştırmanın Amacı

Kavram haritası, bir konu ile ilgili kavramlar ve bunlar arasındaki ilişkileri bir bütünlük içinde görsel hâle getiren bir tekniktir. Eğitim bilimi alanındaki çalışmalara bakıldığında fizik, kimya, biyoloji, fen bilgisi ve matematik alanlarda yaygın olarak kullanılmakta olan kavram haritalarının, Türkçe derslerinde kullanılmasının henüz yaygınlık kazanmadığı tespit edilmiştir. Bu noktada, öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarıyla çağın şartları göz önünde bulundurulduğunda farklı yöntemlerin öğretim ortamlarına taşınması önem kazanmaktadır.

Çalışmada, ana dili öğretiminde çağdaş öğretim yöntemlerinden biri olan ve öğrenciyi eğitim ortamında aktifleştirmeyi amaçlayan kavram haritaları yönteminin öğrenci başarısı üzerine etkileri araştırılarak araştırmanın bu alana katkı sağlaması amaçlanmıştır. Bu nedenle araştırmamızda kavram haritalarıyla dil bilgisi öğretiminin öğrencilerin görüşleri üzerinde ne kadar etkili olduğu incelenmiştir.

Araştırmanın temel problemi, "Ortaokul Türkçe derslerinde dil bilgisi öğretiminde kavram haritalarının öğrenci başarısına olumlu etkisi var mıdır?" şeklindedir. Çalışmanın alt problemini, "Türkçe öğretiminde kavram haritalarından yararlanılmasıyla ilgili öğrenci görüşleri nelerdir? sorusu oluşturmaktadır.

Yöntem

Bu başlıkta araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, verilerin toplanması ve analizine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Araştırma Modeli

Öğrencilerin kavram haritaları yöntemine ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu araştırma tarama modelindedir. "Tarama modelleri geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır" (Karasar, 2010: 77).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Erzurum Pasinler ilçesindeki 6. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır, örnekleme Erzurum İbrahim Hakki Ortaokulu 6/B şubesinde öğrenim gören 20 öğrenci amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilmişlerdir. Amaçlı örnekleme yönteminde evren birbirine benzer tabakalara ayrılır. Bunlar içinde araştırmacının sorununu en iyi temsil edebilecek tabaka seçilir. Okul seçiminde göz önünde bulundurulacak faktörler şunlardır:

1. Seçilen okulun yeterli teknolojik altyapıya (*bilgisayar, projeksiyon cihazı vb.*) sahip olması,
2. Araştırmacının seçilen okulda Türkçe öğretmeni olarak çalışması.

Bu çalışmanın 6. Sınıf öğrencileriyle yapılmasında önemli görülen maddeler şu şekildedir:

- a. Dil bilgisi öğreniminin başlangıç seviyesinde olması,
- b. 2005 yılından itibaren uygulanan Türkçe Dersi Öğretim Programı'yla (1-5. sınıflar) birlikte ilk kademedeki dil bilgisi konularına çok az yer verilmesi.

Çalışmanın örnekleminde 20 öğrenci yer almaktadır. Öğrencilerin Kişisel Bilgi Formu ile elde edilen veriler Tablo 1'de gösterilmiştir:

Tablo 1. Kişisel bilgi formundan elde edilen veriler

Form verileri		f	%
Cinsiyet	Erkek	9	45,00
	Kız	11	55,00
Gelir durumu	0-500TL	3	15,00
	500-1000TL	2	10,00
	1000-2000TL	8	40,00
	2000TL ve üzeri	7	35,00
Anne eğitim durumu	Okuryazar değil	1	05,00
	İlkokul	9	45,00
	Ortaokul	4	20,00
	Lise	6	30,00
	Üniversite	0	0,00

Kavram Haritalarının Türkçe Dersinin Öğretiminde Öğrenci Başarısına Etkisiyle İlgili Öğrenci Görüşleri

(Devamı) Tablo 1. Kişisel bilgi formundan elde edilen veriler

	Okuryazar değil	0	0,00
	İlkokul	1	05,00
Baba eğitim durumu	Ortaokul	4	20,00
	Lise	14	70,00
	Üniversite	1	05,00
Bilgisayar sahibi olup	Evet	13	65,00
olmama	Hayır	7	35,00
Çalışma odası sahibi olup	Evet	13	65,00
olmama	Hayır	7	35,00

Tablo 1’de öğrencilerinin cinsiyetleri, bilgisayar sahibi olup olmama ve çalışma odalarının sahip olup olmama durumları ile ailelerin eğitim ve gelir durumları yer almaktadır.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Kişisel bilgi formu (KBF)

Kişisel Bilgi Formuyla öğrencilerin; 1) cinsiyetleri, 2) aile gelir durumları, 3) anne eğitim durumları, 4) baba eğitim durumları, 5) bilgisayar sahibi olma/ olmama durumları ve 6) çalışma odası sahibi olma/ olmama hakkında bilgi elde edilmiştir.

Kavram haritalarına ilişkin görüş belirleme anketi

Kavram haritaları ile ilgili geliştirilen bu anket üç basamakta hazırlanmıştır.

1. Kavram haritaları yöntemine ilişkin literatür taranmıştır. Buna göre yöntemin uygulandığı ortamın özellikleri, hazırlanan haritaların özellikleri, yöntemin yararları ve sakıncalı yönlerine ilişkin bulgulardan yola çıkılarak 25 madde yazılmıştır.
2. Anket maddeleri eğitim ve öğretim uzmanlarının incelemesine sunulmuş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Böylece madde sayısı 16’ya indirilmiştir.
3. “Güvenirlilik, bireylerin test maddelerine verdikleri cevaplar arasındaki tutarlılık olarak tanımlanabilir. Güvenirlilik, testin ölçmek istediği özelliği ne derece doğru ölçtüğü ile ilgilidir. ... Bir test için hesaplanan güvenirlilik katsayısının ,60 ve daha yüksek olması test puanlarının güvenirliliği için genel olarak yeterli görülmektedir” (Büyüköztürk, 2006, s. 169). Yapılan güvenirlilik analizi sonunda kavram haritaları anketinin *Cronbach alpha* katsayısı ,83 bulunmuştur. Bu sonuca göre ölçeğin güvenilir olduğu söylenebilir.

Kavram haritalarıyla öğretim ve süreç boyunca kullanılacak kavram haritaları araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Uygulama, “Ünitelendirilmiş Yıllık Ders Planı”na uygun olarak toplam 10 hafta (Eylül, Ekim ve Kasım ayları içerisinde) yapılmıştır

Uygulama boyunca dil bilgisi konuları plana uygun olarak kavram haritalarıyla işlenmiştir. Dil bilgisi konularını işlenirken araştırmacı tarafından hazırlanan kavram haritaları kullanılmıştır. Bunun yanı sıra çalışma kitaplarında yer alan etkinliklerin de öğrenciler tarafından yapılması istenmiştir.

Öğretmen, dil bilgisi konularına sıra geldiğinde kavram haritalarını projeksiyon cihazıyla yazı tahtasına yansıtarak kullanmıştır. Öğretmen konuya zihinsel hazırlık, konu anlatımı, etkinliklerin yapılması (öğrenci çalışma kitabındaki etkinliklere ek olarak) ve konuya ait bilgilerin değerlendirilmesi aşamalarının tamamında kavram haritalarını kullanmıştır.

Uygulama sırasında öğrenciler sürece aktif olarak katılmışlar. Öğretmen, haritaların kullanımı sırasında soru-cevap ve tartışma tekniklerini de sürece dâhil etmiştir. Her bir dil bilgisi konusunun (isimler, sıfatlar vb.) bitiminde öğretmen tarafından kısa testler uygulanarak öğrencilerin gelişimleri izlenmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada toplanılacak veriler nicel olduğundan verilerin çözümlenmesinde nicel teknikler kullanılmıştır. Kişisel bilgi formu, kavram haritalarına ilişkin görüş belirleme anketiyle toplanan veriler nicel tekniklerle analiz edilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu ile elde edilen veriler için SPSS 17 (*Statistical Package for Social Sciences – Sosyal Bilimler için İstatistik Programı*) programında analiz yapılmış; frekans (f) ve yüzde (%) değerleri hesaplanmıştır.

Görüşler açısından fark olup olmadığını belirlemek amacıyla hangi istatistiklerin kullanılacağını belirlemek için SPSS 17 programında değişkenlerin dağılımının normalliği incelenmiştir. “Grup büyüklüğünün 50’den küçük olması durumunda Shapiro-Wilks, büyük olması durumunda Kolmogorov-Smirnov testleri veri dağılımının normalliği için kullanılır. Çalışma gruplarındaki öğrenci sayısı bu sınırın altında olduğu için Shapiro Wilk testi kullanılmıştır.

Gruplardaki öğrenci sayılarının 30’dan az olması nedeniyle araştırmada parametrik olmayan (non-parametrik) istatistikler kullanılmıştır. Büyüköztürk’e göre de “Araştırmacı dağılımın normal olduğuna yönelik yeterli kanıtı ya da güçlü işaretlere sahip değilse, yani dağılım çarpıksa, parametrik olmayan istatistikler kullanılmalıdır” (Büyüköztürk, 2006: 8).

Kavram haritaları anketinin “cinsiyet, bilgisayar sahibi olup olmama ve çalışma odası sahibi olup olmama” değişkenleriyle ilişkisi *Mann-Whitney U* testi ile; “anne eğitim durumu, baba eğitim

Kavram Haritalarının Türkçe Dersinin Öğretiminde Öğrenci Başarısına Etkisiyle İlgili Öğrenci Görüşleri

durumu ve aile gelir durumu” değişkenleriyle ilişkisi *Kruskal Wallis* testi ile analiz edilmiştir. Bütün testlerde anlamlılık düzeyi (p) ,05 alınmıştır.

Maddeler öğrenciye yönelik biçimde yapılmıştır. Seçenekler de 5’li likert tipte düzenlenerek 5 = Tamamen katılıyorum, 4 = Katılıyorum, 3 = Kararsızım, 2 = Katılmıyorum, 1 = Hiç Katılmıyorum biçiminde oluşturulmuştur.

Araştırmada olumlu ifadeli maddeler “*tamamen katılıyorum*” seçeneğinden başlayarak 5, 4, 3, 2, 1 şeklinde puanlanırken, olumsuz ifadeli maddeler ters yönde işleyecek şekilde 1, 2, 3, 4, 5 olarak puanlanmıştır.

Verilerin analizi için frekans (f) ve yüzde (%) tekniği kullanılmıştır. Bunun yanı sıra kavram haritaları ile ilgili öğrenci görüşleri cinsiyetlerine, aile gelir durumlarına, anne eğitim durumlarına, baba eğitim durumlarına göre karşılaştırılmıştır.

Bulgular

Bu kısımda araştırmanın bulgularına yer verilmiştir.

Baba eğitim durumu değişkeninin etkisiyle ilgili bulgular

Baba eğitim durumu değişkeninin öğrencilerin kavram haritalarına ilişkin görüşleri üzerinde etkili olup olmadığını tespit etmek için anket verileri üzerinde *Kruskal Wallis* analizi yapılmıştır.

Baba eğitim durumu değişkeninin anket verilerine ilişkin sonuçları Tablo 2’de verilmiştir:

Tablo 2. Baba eğitim durumu değişkeninin kavram haritaları anketi üzerine etkisi

Baba eğitim	N	sıra ort.	sd	X^2	p	anlamli fark
Okuryazar değil	0	0,00	3	2,145	,543	---
İlkokul	1	5,50				
Ortaokul	4	12,88				
Lise	14	9,86				
Üniversite	1	15,00				

$p < .05$

Tabloya göre ($X^2_{(3)} = 2,145$ $p > ,05$) baba eğitim durumu değişkeninin kavram haritalarına ilişkin öğrenci görüşleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık oluşturmadığı görülmektedir.

Anne eğitim durumu değişkeninin etkisiyle ilgili bulgular

Anne eğitim durumu değişkeninin öğrencilerin kavram haritalarına ilişkin görüşleri üzerinde etkili olup olmadığını tespit etmek için anket verileri üzerinde *Kruskal Wallis* analizi yapılmıştır. Anne eğitim durumu değişkeninin anket verilerine ilişkin sonuçları Tablo 3’te verilmiştir:

Tablo 3. Anne eğitim durumu değişkeninin kavram haritaları anketi üzerine etkisi

Anne eğitim	N	sıra ort.	sd	X ²	p	anlamli fark
Okuryazar değil	1	9,00	3	.761	1,169	---
İlkokul	9	10,67				
Ortaokul	4	12,88				
Lise	6	8,92				
Üniversite	0	0,00				

p<.05

Tabloya göre ($X^2_{(3)} = ,761$; $p > ,05$) anne eğitim durumu değişkeninin kavram haritalarına ilişkin öğrenci görüşleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık oluşturmadığı görülmektedir.

Cinsiyet değişkeninin etkisiyle ilgili bulgular

Cinsiyet değişkeninin öğrencilerin kavram haritalarına ilişkin görüşleri üzerinde etkili olup olmadığını tespit etmek için anket verileri üzerinde Mann-Whitney U analizi yapılmıştır. Kavram haritalarına ilişkin görüşlerinin cinsiyet değişkenine ilişkin sonuçlar Tablo 4'te verilmiştir:

Tablo 4. Cinsiyet değişkeninin kavram haritaları anketi üzerine etkisi

Cinsiyet	N	sıra ort.	sıra top.	U	p
Kız	11	9,82	108,00	42,000	,603
Erkek	9	11,33	102,00		

p<.05

Tablo göre kız ve erkek öğrencilerin kavram haritalarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir (U= 42,000; $p > ,05$).

Bilgisayar sahibi olma / olmama değişkeninin etkisiyle ilgili bulgular

Bilgisayar sahibi olma / olmama değişkeninin öğrencilerin kavram haritalarına ilişkin görüşleri üzerinde etkili olup olmadığını tespit etmek için Mann-Whitney U analizi yapılmıştır. Bilgisayar sahibi olma / olmama değişkeninin kavram haritaları anketine ilişkin sonuçları Tablo 5'te verilmiştir:

Tablo 5. Bilgisayar sahibi olma/ olmama değişkeninin kavram haritaları anketi üzerine etkisi

bil. sahibi	N	sıra ort.	sıra top.	U	p
Evet	13	12,38	161,00	21,000	,056
Hayır	7	7,00	49,00		

p<.05

Kavram Haritalarının Türkçe Dersinin Öğretiminde Öğrenci Başarısına Etkisiyle İlgili Öğrenci Görüşleri

Tabloya göre ($U= 21,000$; $p> ,05$) bilgisayar sahibi olma / olmama değişkeninin kavram haritalarına ilişkin öğrenci görüşleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık oluşturmadığı görülmektedir.

Çalışma odası sahibi olma / olmama değişkeninin etkisiyle ilgili bulgular

Bilgisayar sahibi olma / olmama değişkeninin öğrencilerin kavram haritalarına ilişkin görüşleri üzerinde etkili olup olmadığını tespit etmek için Mann-Whitney U analizi yapılmıştır. Kavram haritaları anketi ile bilgisayar sahibi olma / olmama değişkeninin kavram haritalarına ilişkin öğrenci görüşlerine ilişkin sonuçlar Tablo 6'da verilmiştir:

Tablo 6. Çalışma odasına sahip olma/ olmama değişkeninin kavram haritaları anketi üzerine etkisi

Çalışma odası	N	sıra ort.	sıra top.	U	p
Evet	13	12,31	160,00	22,000	,067
Hayır	7	7,34	50,00		

$p<.05$

Tabloya göre ($U= 22,000$; $p> ,05$) çalışma odası sahibi olma / olmama değişkeninin kavram haritalarına ilişkin öğrenci görüşleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık oluşturmadığı görülmektedir.

Aile gelir durumu değişkeninin etkisiyle ilgili bulgular

Aile gelir durumu değişkeninin öğrencilerin kavram haritalarına ilişkin görüşleri üzerinde etkili olup olmadığını tespit etmek için Kruskal Wallis analizi yapılmıştır. Aile gelir durumu değişkeninin kavram haritalarına ilişkin öğrenci görüşlerine ilişkin sonuçlar Tablo 7'de verilmiştir:

Tablo 7. Aile gelir durumu değişkeninin kavram haritaları anketi üzerine etkisi

Aile gelir	N	sıra ort.	sd	X^2	p	anlamlı fark
0-500 TL	3	11,67	3	.659	,883	---
500-1000TL	2	11,25				
1000-2000TL	8	11,13				
2000TL ve üzeri	7	9,07				

$p<.05$

Tabloya göre ($X^2_{(3)}= ,659$; $p> ,05$) aile gelir durumu değişkeninin kavram haritalarına ilişkin öğrenci görüşleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık oluşturmadığı görülmektedir.

Sonuç

İlköğretim 6. sınıf dil bilgisi konularının “*isimler, sıfatlar, hâl ve iyelik eki*” alt öğrenme alanlarında kavram haritaları kullanımının başarıya ve kalıcılığa etkisi ile ilgili olarak şu sonuçlara varılmıştır.

Öğrenciler genel olarak kavram haritaları yöntemini benimsemişlerdir. Ve eğlenceli bir ortamda kavram haritalarını geliştirmişlerdir.

Araştırma sonunda elde edilen sonuçlar literatürdeki benzer çalışmaların sonuçlarıyla karşılaştırılarak maddeler hâlinde sunulmuştur:

Literatürde kavram haritalarının dil bilgisi başarısı üzerine Yaman’ın İlköğretim İkinci Kademe Dil Bilgisi Derslerinde Kavram Haritası Tekniğinin Öğrenci Başarısına ve Hatırlatmaya Etkisi adlı doktora tezi bulunmaktadır. Bu araştırmanın sonuçlarıyla Yaman’ın araştırma sonuçları arasında paralellik bulunmaktadır. Her iki çalışmada da kavram haritalarının geleneksel yöntemle (yapılandırmacı yaklaşım) göre başarıyı daha fazla arttırdığı görülmektedir. Aile gelir durumu, çalışma odası bulunup bulunmaması değişkeninin başarı üzerinde etkili olmadığı görülmüştür. Ancak anne eğitim durumu, baba eğitim durumu değişkenlerinde bu çalışmada anlamlı fark bulunmamasına karşın Yaman’ın çalışmasında anlamlı fark bulunmuştur.

Öğrencilerin dil bilgisi öğrenmeleri üzerine yapılan çalışmada *cinsiyet* değişkeninin her hangi bir etkisinin olmadığı tespit edilmişti. Bu bulgu, kavram haritaları ile ilgili yapılmış diğer çalışmaların (Duru, 2001; Erdoğan, 2000; Kabaca, 2002; Öztuna, 2002 Sarıçayır, 2000; Yaman, 2006) sonuçlarıyla benzerlik taşımaktadır.

Öğrencilerin dil bilgisi öğrenmeleri üzerine yapılan çalışmada *ailenin aylık geliri* değişkeninin her hangi bir etkisinin olmadığı tespit edilmişti. Bu bulgu, kavram haritaları ile ilgili yapılmış diğer çalışmaların (Erdoğan, 2000; Kabaca, 2002; Yaman 2006) sonuçlarıyla paralellik taşımaktadır.

Öğrencilerin dil bilgisi öğrenmeleri üzerine yapılan çalışmada *anne eğitim durumu* ve *baba eğitim durumu* değişkeninin her hangi bir etkisinin olmadığı tespit edilmişti. Bilgi çağında olmamız nedeniyle herkes istediği bilgiye kısa sürede ulaşmaktadır. Bu nedenle annenin eğitim durumuyla öğrencilerin öğrenmeleri arasında bağ kalmamıştır.

Öğrencilerin dil bilgisi öğrenmeleri üzerine yapılan *bilgisayara sahip olup olunmaması* değişkeninin öğrenme üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür ($p > .05$). Ancak analiz sonucu anlamlılık düzeyine çok yakın olması ($p = .056$) dikkat çekmektedir. Bu sonuca göre bilgisayara sahip olup olunmaması değişkeninin belli oranda da olsa dil bilgisi başarısına etki ettiği söylenebilir.

Kavram Haritalarının Türkçe Dersinin Öğretiminde Öğrenci Başarısına Etkisiyle İlgili Öğrenci Görüşleri

Yapılan araştırmada kavram haritaları Türkçe öğretiminde uygulanmıştır. Türk eğitim sisteminde ana dili öğretimi ağırlıklı olarak öğretmen merkezli yöntemler takip edilerek yapılmaktadır. Sınıf mevcutlarının fazla olması öğretmen öğrenci iletişimini azalttığından öğretmen merkezli, öğrencinin pasif olup derse katılmak yerine not tuttuğu bir sistem benimsenmiştir.

On hafta boyunca kavram haritaları yöntemiyle ders işlenmiş ve bu sürenin sonunda da öğrencilerin bu yöntem hakkındaki görüşlerine başvurulmuştur. Öğrenciler ankette bulunan maddelerden bazılarını olumlu bazılarını olumsuz tepkiler geliştirmişlerdir. Öğrencilerin kavram haritaları yöntemiyle ilgili olumlu görüşler ortaya koydukları maddeler şunlardır:

- Türkçe dersine olan ilgiyi artırmış,
- Konuların daha kolay öğrenilmesini sağlamıştır.
- Şekillerin kullanılmasıyla konular daha iyi öğrenilmiştir.
- Konular ezberlenmeden öğrenilmiştir.
- Kavram haritalarının diğer derslerde de kullanılması istenmiştir.
- Kavram haritaları zevkli bulunmuştur.
- Öğrenciler çizdikleri kavram haritalarıyla daha sonra konuları kolayca tekrar edebilmişlerdir.
- Soyut kavramları somutlaştırdığı için kavram haritaları daha öğretici bulunmuştur.
- Öğrencilerin kararsız oldukları maddeler:
- Öğrenciler evde kavram haritaları çizerek ders çalışma konusunda kararsız kalmışlardır.
- Öğrencilerin olumsuz görüş belirttikleri maddeler:
- Kavram haritaları çizimi sıkıcı bulunmuş,
- Öğrenme açısından kavram haritalarıyla diğer yöntemler arasında fark bulunamamıştır.
- Kavram haritalarıyla ders yaparken öğrenciler huzursuz olmuşlardır.
- Kavram haritalarıyla ders yapmak gerekli görülmemiştir.

Kabaca'nın (2002) belirttiği gibi öğrenciler bu yönteme alışana kadar genellikle sıkılabilmekte ve hoşlanmayabilmektedirler. Bu araştırmada da benzer bir durum yaşanmıştır. Bu görüşlerden yola çıkarak öğrencilerine kavram haritaları yöntemine yabancı oldukları da göz önüne alınırsa, bu yeni yöntem için genelde olumlu görüşler belirttikleri söylenebilir.

Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda öğretmenlere, yöneticilere, ilgili makamlara, öğretim yazılımı hazırlayıcılarına ve araştırmacılara sunulabilecek öneriler maddeler hâlinde şu şekilde sıralanabilir:

- Ortaokullarda Türkçe dil bilgisi öğretiminde kavram haritası tekniğini tek başına kullanmak yerine bu tekniğin diğer yöntem ve tekniklerle (*anlatım, soru cevap, tartışma, drama, işbirlikçi öğretim vb.*) desteklendiği uygulamalar gerçekleştirilmelidir. Böylece öğrencilerin kavram haritalarından sıkılmaları ve bu yönteme karşı olumsuz tutum sergilemelerinin önüne geçilmelidir.
- Dil bilgisi öğretimi dışında Türkçenin diğer öğrenme becerilerinde (okuma, dinleme/izleme, yazma, konuşma) kavram haritaları kullanılmalıdır.
- Kavram haritalarının hazırlanması sürecinde Türkçe öğretmenleri, Türkçe eğitimi akademisyenleri ve bilgisayar yazılımı hazırlayıcılarının iş birliği içinde çalışmaları sağlanmalıdır.
- Türkçe öğretiminde kullanılacak kavram haritalarının yer aldığı, öğretmenlere ve öğrencilere açık bir genel ağ sitesi kurulmalı; belirli aralıklarla sitenin denetimi ve güncelleştirilmesi ilgili makamlarca yapılmalıdır.
- Türkçe dil bilgisi konuları için hazırlanan haritalarda dil bilgisi öğretimi ilkeleri dikkate alınmalıdır. Yazılımların hazırlanmasında aşamalılık, zihinsel hazırlık; metinlerle, örneklerle, görsellerle ve etkinliklerle desteklenme gibi hususlar göz önünde bulundurulmalıdır.

Kaynakça

- Aksan, D. (2003). *Dil, şu büyüdü düzen*. Ankara: Bilgi Yayınları
- Aksan, D. (2003). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Büyükkaragöz, S. ve Çivi, C. (1997). *Genel öğretim metotları*. İstanbul: Öz Yay.
- Büyüköztürk, Ş. (2006). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Çilenti, K. (1998). *Eğitim teknolojisi ve öğretim*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Duru, M. K (2001). *İlköğretim fen bilgisi dersinde kavram haritasıyla ve gruplara kavram haritası çizdirilerek öğretimin öğrenci başarısına ve hatırlatmaya etkisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Erdoğan, Y (2000). *Bilgisayar destekli kavram haritalarının matematik öğretiminde kullanılması*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Gündüz, O. (2005). Anadili Öğretiminde Anlatım Sorunları ve Çözümüne Dair Bazı Öneriler, *Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi* 12, s. 19-34,
- Johnsen, J., Biegel, D. E. and Shafran, R. (2000). *Concept mapping in mental health: Uses and adaptations*. Evaluation and Program Planning.

Kavram Haritalarının Türkçe Dersinin Öğretiminde Öğrenci Başarısına Etkisiyle İlgili Öğrenci Görüşleri

- Kabaca, T (2002). *Orta öğretim matematik eğitiminde kavram haritalaması tekniğinin kullanımı*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kabaca, T. (2002). *Ortaöğretim matematik eğitiminde kavram haritalanması tekniğinin kullanımı*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kaplan, M. (1985). *Kültür ve dil*. (3. Baskı). İstanbul: Dergâh Yay.
- Karadüz, A. (2007). *“Dil bilgisi öğretimi”*. *İlköğretimde Türkçe öğretimi* (Editör: Ahmet Kırkkılıç ve Hayati Akyol). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemi (21. Baskı)*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kavcar, C., Ferhan O. ve S. Sever. (1997). *Türkçe öğretimi*, Engin Yay., Ankara.
- Kılıç, Y. (2005). İlköğretim okullarında Türkçe eğitimi ile ilgili problemler üzerine bir araştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13, 81-92.
- Korkmaz, Z. (2003). *Gramer terimleri sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- Özbay, M. (1997). *Test türü imtihanların Türkçe öğretimindeki yeri*. Öncü Kitap.
- Öztuna, A. (2002). *Kavram haritalarının grup döngüsünde yapılandırılmasının başarıya ve kavram gelişimine etkisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Sarıçayır, H. (2000). *Lise II kimya derslerinde kavram haritalarının başarıya etkisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Yaman, H. (2006). *İlköğretim ikinci kademe Türkçe dil bilgisi derslerinde kavram haritası tekniğinin öğrenci başarısına ve hatırlamaya etkisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Yayınlanmamış doktora tezi.